

ÉPÍTÉSZETI BÜNNMEGELŐZÉS KÖZÉPISKOLÁSOKKAL

MÓDSZERTANI KIADVÁNY PEDAGÓGUSOK SZÁMÁRA
12+2 FOGLALKOZÁS JAVASLATTAL

→ IMPRESSZUM

Kiadja a kultúrAktív Egyesület

7625 Pécs, Mikszáth K. u. 9.

Szerkesztő: Reith Anita, Szilágyi-Nagy Anna, Zöldi Anna

Grafikus: Remsey Dávid, Vati Vivien

Fotók: Szilágyi-Nagy Anna, Ádám László

A módszertani kiadvány a kultúrAktív Egyesület tagjainak, valamint a Vécsey János Leánykollégium diákjainak és tanárainak közös szellemi terméke. A fejlesztőcsapat tagjai:

Reith Gábor, Kövesi Györgyi, Sipos Katalin, Margitné Krichta Gabriella

Ádám László, Bálint Orsolya, Gyárfás Eszter, Oszetzky Dorina, Reith Anita, Szilágyi-Nagy Anna, Weichinger Sára.

A bemutatott módszerek szabadon felhasználhatók és terjeszthetők, de kereskedelmi forgalomba nem hozhatók.

© 2019 kultúrAktív Egyesület www.kulturaktiv.hu

Készült a SAFECITY - Biztonság.Város.Közösség. projekt keretében, a Belügyminisztérium és a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács Titkárságának támogatásával.

Vécsey János Leánykollégium

1035 Budapest, Szél utca 11-13.

Tel.: 06 1 606 7411

06 1 606 7401

→ MIÉRT FONTOS AZ ÉPÍTÉSZETI BŰNMEGELŐZÉS AZ ISKOLÁBAN?

A biztonságosan használható épített környezet napjainkban különösen érzékeny téma mind a szülők, mind a pedagógusok és elsősorban a városokban élő fiatalok számára. Nem mindegy, hogy ki juthat be az óvodába, mennyire gondozott a játszótér, milyen környéken megy keresztül az iskolába vezető út, vagy mennyire kivilágított a park, ahol este töltik az idejüket a fiatalok. A fiatalok szempontjából különösen fontos, hogy önállóan is biztonságban használhassák a városi tereket. A mindennapi lakókörnyezet kialakítása mellett az oktatási intézmények esetében is kiemelt szempont a terek biztonsága, hiszen az iskoláskorba lépő fiatalok idejük javát ezekben az intézményekben töltik, társas életük egy részét is itt élik. Ez öröm- és konfliktusforrás is egyben: a tanuláson túl itt szórakoznak, esnek szerelembe, kötnek vagy bontanak fel barátságokat, viccelődnek és ugratják egymást, vesznek össze és békülnek ki. Éppen ezért nem mindegy, hogy milyen épített környezet veszi őket körül – olyan, amely alkalmat ad a konfliktusos helyzetek, szélsőséges esetben bűncselekmények elkövetésére, vagy éppen ellenkezőleg, **a biztonságot szolgálja!**

Az **építészeti bűnmegelőzés** arra irányul, hogy az építészet eszközeivel segítsük a biztonságos köz- és magánterek kialakítását.

Az **építészeti bűnmegelőzés** szemléletén keresztül

- elkerülhetők azok a térbeli szituációk, amelyek lehetőséget adnak a konfliktusokra és a bűnözésre (például lopás, csellengés, bandázás, kábítószer- használat stb.)
- összetartóbb és egymásra odafigyelő iskolai közösség hozható létre,
- növelhető a fiatalok felelősségérzete a környezetük és az iskolájuk iránt.

Jelen kiadványunk pedagógusok számára készült. Olyan foglalkozásokat kínálunk számukra, melyek segítségével diákjaik megismerhetik az építészeti bűnmegelőzés fogalmait és szempontjait, és ennek tudatában maguk is tehetnek az általuk mindennap használt terek és az iskolai környezet biztonságosságáért.

→ MIT JELENT AZ ÉPÍTÉSZETI BŰNMEGELŐZÉS?

A bűnalkalomhoz, vagyis egy bűncselekmény megtörténéséhez három dologra van szükség: elkövetőre, áldozatra és megfelelő bűncselekményi szituáció. Az építészeti bűnmegelőzés elsősorban a konfliktusos szituáció megszüntetését célozza meg. Felhívja a figyelmet arra, hogy **a környezet tudatos alakításával és átgondolt tervezésével biztonságos, élhető terek hozhatók létre.**

Az épített környezet kialakítása meghatározza azt, ahogy egy adott térben viselkedünk, ez pedig hatással van a biztonságérzetünkre és a tényleges biztonságunkra egyaránt.

Az építészeti bűnmegelőzés alapvetően két területre fókuszál. Egyrészt tudatosítani igyekszik, hogy **a tér fizikai tulajdonságai** – a tájékozódás lehetősége, a fényviszonyok, a bejáratok és kijáratok helye, az útvonalak lehatárolása, a birtokviszonyok és határok kijelölése, az emberi jelenlét, a tér olvashatósága stb. – hogyan befolyásolják a biztonságot és a biztonságérzetet. Másrészt kiemelt figyelmet fordít az **összetartó közösségek** létrehozására, hiszen az egymásra figyelő közösség képes rá, hogy megteremtse és őrizze a közös rendet és értékeket a környezetben. A jól működő és biztonságos térhasználat egyik feltétele, hogy tisztában legyünk azzal, milyen hatással vannak ránk és másokra a kijelölt határok, képesek legyünk a szabályokat közösen meghozni, betartani és másokkal is betartatni. Az erős, összetartó helyi közösség tagjai mind egymásért, mind a környezetükért felelősséget éreznek, és szükség esetén meg is védik azt.

→ A MÓDSZERTANI KIADVÁNY CÉLCSOPORTJA ÉS CÉLJA

Kiadványunk az élménypedagógia eszközein keresztül, játékos és kreatív módon közvetíti az épített környezet és a biztonság kapcsolatának mélyebb megértését a 14-18 éves korú diákok számára.

A programsorozat abban segít, hogy:

- összetartó iskolai közösséget építsen, és kapcsolatot teremtsen az iskolaközösség és az intézmény környezetében élők között;
- a fiatalok jobban megismerjék és megértsék a környezetük biztonsági aspektusait, a biztonságos téralakítást befolyásoló főbb szempontokat;
- kialakítsa a fiatalokban a felelősséget saját környezetük minősége iránt, és segítse, hogy aktívan kezdeményezzenek olyan környezetalakítási javaslatokat, amelyekkel biztonságosabbá teszik az iskolájuk belső és külső tereit, valamint az intézmény környezetét;
- támogassa a megfogalmazott beavatkozási ötletek megvalósulását és ezzel az intézményi környezet biztonságosabbá tételét.

→ A FOGLALKOZÁSOK FELÉPÍTÉSE

A foglalkozások kialakításakor elsődleges szempont volt, hogy minél több kreatív eszközt és módszert alkalmazzunk, és minél szélesebb körben érintsük az építészeti bűnmegelőzés témakörét. **A biztonságérzet feltérképezésétől** indulva a **közösségi identitás** megteremtésén, a **terek biztonságos kialakításának** különböző aspektusain keresztül egészen a **tényleges környezetalakítási javaslatok** megfogalmazásáig terjed a foglalkozások spektruma.

A foglalkozások egymástól függetlenül is lebonyolíthatók, de úgy rendeztük őket sorba, hogy egymásra épüljenek. Amennyiben a cél egy iskolai szintű komplex építészeti bűnmegelőzési program megvalósítása, akkor a foglalkozásokhoz rendelt sorszám mutatja a foglalkozások javasolt sorrendiségét. Ebben az esetben az építészeti bűnmegelőzés alapismereteinek megszerzése után (1-8 MÓDSZER) a fiataloknak lehetőségük van megtapasztalni az iskolai szintű (vagy igény esetén szűkebb körű) közösségi tervezés folyamatát. A tervezés keretében közösen elemzik és jelölik ki a beavatkozásra szánt területeket, a kijelölt területekre megfogalmazhatják az első beavatkozási ötleteket, megtervezhetik, majd – ha erre van lehetőség – megvalósíthatják a beavatkozást, valamint megfogalmazhatják a beavatkozás fenntartásához szükséges lépéseket is (9-12 MÓDSZER).

A 12 kidolgozott módszert követően kiadványunkban bemutatunk még két foglalkozást, amelyet a SAFECITY – Biztonság.Város.Közösség. projekt keretén belül, külső partner bevonásával valósítottunk meg. Az **Élő Könyvtár** (Living Library) ötlete a skandinávoktól származik – ezt öntötte **kortárs formába** a Vécsey János Leánykollégium csapata. Diákok mesélik el saját élettörténetükön keresztül, hogyan éltek meg bűncselekményeket akár az áldozati, akár az elkövetői oldalon. A bűnmegelőzés egyik hatékony eszközeként alkalmazható módszert a kollégium csapata már sikerrel mutatta be több középiskolai intézményben is. A Horizont Alkotócsoport által megalkotott **Nők elleni erőszak vitaszínház** előadás a Safecity csapatának közreműködésével került átdolgozásra és bemutatásra úgy, hogy az **erőszakos tevékenységek és a tér közötti összefüggések** kerültek a fókuszba. Ezek a foglalkozások kiváló példák arra, hogy milyen további lehetőség rejlik a témában, illetve hogy milyen széleskörűen lehet bevonni a legkülönbözőbb kompetenciákat, élménypedagógiai eszközöket az építészeti bűnmegelőzés oktatása érdekében.

→ ÚTMUTATÓ A FELADATLAPOK HASZNÁLATÁHOZ

A foglalkozások leírását tartalmazó MÓDSZER lapok segítenek a foglalkozások lebonyolításában. Gyakorlati útmutatással szolgálnak a megvalósításhoz: tartalmazzák **a foglalkozás célját és építészeti bűnmegelőzéshez köthető szempontjait, a foglalkozás leírását, idő-, ember- és anyagszükségletét**, a lebonyolításhoz **tippeket**, valamint jelölik, hogy tartozik-e a foglalkozáshoz **melléklet**.

A MELLÉKLET a foglalkozás lebonyolításához szükséges további részleteket, javaslatokat, ötleteket, esetlegesen mintafeladatokat tartalmazza. A mellékleteket úgy dolgoztuk ki, hogy nyomtatás után azonnal alkalmazhatók legyenek a foglalkozásokon.

A kultúrAktív Egyesület hisz abban, hogy a fiatalok is aktív részesei lehetnek környezetük alakításának. A mintaprojekt az óbudai Vécsey János Leánykollégiumban valósult meg, ahol az intézmény pedagógusai és diákjai aktívan részt vettek a fejlesztésben. Bízunk benne, hogy minden használó talál kiadványunkban olyan módszert, amely az igényeihez alkalmazkodva leginkább segíti a téma megismerését a gyerekekkel.

→ A TÉMAKÖRÖK ÁTTEKINTÉSE

MÓDSZER 	BŰNMEGELŐZÉSI SZEMPONT 	HATÓKÖR 	MÓDSZER 	MELLÉKLET
ÉN ÉS MI	közösségtudat, identitás	iskolaközösség	alkotópályázat	–
VÁROSI SZUPERHŐSÖK	helyismeret és kötődés	az intézmény és környezete	érzékszervi felfedező játék	állomások leírása
SZOBORPARK	alapfogalmak megismerése	osztályközösség / iskolai közösség	szoborcsoport / drámapedagógia	–
KOMFORTZÓNA -TESZT	a térhasználat szabályai	település	mozgásos játék	–
FANTOMTEREK	a biztonságérzet és a tér kapcsolata	osztályközösség / iskolai közösség	akadálypálya bátorságpróbával	terem-berendezés és útleírás
RAGASZD ÚJRA!	magán- és közösségi tér használata	az intézmény területe	installáció	–
EGÉRÚT	szubjektív biztonságérzet és objektív biztonság	az intézmény környéke	összehasonlító elemzés mentális és valós térképek alapján	–
BŰNÖS VÁROS	a szituáció szerepe a bűnmegelőzésben	az intézmény környéke	közterületi szituációs drámajáték	–
ÉRTÉKTÉRKÉP	térelmezés bűnmegelőzési szemmel	az intézmény területe	szubjektív térképezés	matricák
SZERINTED?	térelmezés bűnmegelőzési szemmel	az intézmény területe	séta, elemzés	ellenőrzőlista
ÚJRATERVEZÉS	konkrét téralakítási javaslatok megfogalmazása	az intézmény konkrét helyszínei	kártyajáték	kártyapakli
LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE	téralakítási javaslatok tervezése	az intézmény konkrét helyszínei	csoportos munka	ellenőrzőlista